

Steun elkaar!

Rapport

DE IMPACT VAN DE CORONACRISIS OP DE ARMOEDE IN NEDERLAND

Een vervolgonderzoek naar de gevolgen van de coronacrisis op het huidige hulpaanbod van lokale organisaties en de verwachtingen voor de nabije toekomst.

Rosmalen, december 2021

INHOUDSOPGAVE

	VOORWOORD	3
	SAMENVATTING EN AANBEVELING	5
1.	INLEIDING	8
	1.1 Armoede in Nederland	8
	1.2 Publicaties over armoede in relatie tot de coronacrisis	8
	1.3 Doelstelling en belang onderzoek Armoedefonds	10
	1.4 Dataverzameling onderzoek Armoedefonds	10
2.	RESULTATEN MATE VAN TOENAME HULPVRAGEN SINDE CORONACRISIS	14
	2.1 Aantal hulpvragen	14
	2.2 Aard van de veranderingen in hulpvragen	16
	2.3 Aard van behoefte aan basisbenodigdheden	18
3.	RESULTATEN MATE VAN KRACHT BIJ LOKALE HULPORGANISATIES	20
	3.1 Financiële kracht lokale hulporganisaties	20
	3.2 Mate van vizier op nieuwe en bestaande cliënten bij lokale hulporganisaties	21
4.	RESULTATEN MATE VAN TOENAME HULPVRAGEN NABIJE TOEKOMST	24
	4.1 Aantal hulpvragen nabije toekomst	24
	4.2 Benodigde middelen	24
	4.3 Online fondsenwerving	26
5.	CONCLUSIE	28
6.	LITERATUURLIJST	31

VOORWOORD

Armoede in Nederland bestaat. Het Armoedefonds ziet dat de groep die financieel in de knel komt steeds groter wordt. Stijgende prijzen voor energie en levensmiddelen spelen hierbij een belangrijke rol. Bovenop de coronacrisis. De coronacrisis heeft armoede in Nederland meer zichtbaar gemaakt. Bovendien wordt de invloed van de coronacrisis op de armoede in Nederland steeds duidelijker. Beperkende maatregelen die door de overheid ingezet worden om de coronapandemie de kop te kunnen bieden, leiden tot ontslagen van werknemers, tot sectoren waar ondernemers het hoofd niet meer boven water kunnen houden. Zonder buffer, zijn deze mensen nergens en krijgen zij van dichtbij met het begrip 'armoede' te maken. Aan de andere kant hebben steunmaatregelen van de overheid ervoor gezorgd dat veel mensen het hoofd nog boven water konden houden.

Maar er is ook nog steeds stille armoede. In Nederland leven jonge meiden en vrouwen in armoede, die niet altijd geld hebben om maandverband of tampons te kopen. Het is armoede waar we liever niet met anderen over praten. Vrouwen die thuis blijven tijdens hun menstruatie, of zich helpen met toiletpapier of een sok. Onvoorstelbaar. En denk aan de senioren in onze samenleving. Vaak eenzaam en alleen thuis. De impact van armoede op ouderen is extra groot: zij hebben nauwelijks zicht op herstel, een sociale kring van familie en vrienden ontbreekt vaak en de zelfredzaamheid wordt steeds minder.

Wij maken ons nog altijd zorgen. Veel zorgen. Mensen met financiële problemen zijn afhankelijk van anderen. Van de overheid en van lokale organisaties. Wat gebeurt er wanneer de steun van de overheid aan bedrijven en zelfstandige ondernemers wordt beëindigd? En zijn de lokale hulporganisaties bij machte om ten tijde van de coronacrisis de medemens te helpen?

Stichting Armoedefonds is in 2013 opgericht met als doel het bestrijden en verzachten van (de gevolgen van) armoede, door het financieel en in natura ondersteunen van honderden lokale organisaties die actief zijn op het gebied van armoedebestrijding in Nederland. Stichting Armoedefonds gelooft in een maatschappij waarin mensen elkaar steunen en waarin we zorgen voor onze medemens. Het Armoedefonds helpt dagelijks lokale hulporganisaties in heel Nederland. Hierdoor is een groot netwerk opgebouwd van organisaties die allen eenzelfde doel hebben: armoede in Nederland een halt toeroepen. Stichting Armoedefonds wil de waardevolle signalen die zij ontvangt, gebruiken om de hulpverlening te optimaliseren en activiteiten af te stemmen op hetgeen de lokale hulporganisaties nodig hebben.

Om de gevolgen van de coronacrisis op de armoede in Nederland in beeld te brengen, hebben we in oktober en november 2021 een vierde onderzoek gedaan onder circa 1.000 bij ons bekende lokale hulporganisaties. Hierin vragen wij lokale hulporganisaties naar de impact van de coronacrisis op het dagelijkse werk. Wij danken alle lokale organisaties hartelijk voor de belangeloze medewerking, waardoor het mogelijk is om inzichten te krijgen. Inzichten waar we met elkaar de ogen niet voor mogen sluiten.

Klaas Dijkstra

Voorzitter Stichting Armoedefonds

SAMENVATTING EN AANBEVELING

Tot voor kort was het thema armoede in Nederland bij velen een blinde vlek. Inmiddels zijn steeds meer mensen ervan doordrongen dat armoede in Nederland bestaat. Voor de coronacrisis leefden al ruim een miljoen mensen in Nederland in armoede. Veelal stille armoede. De coronacrisis heeft de kloof tussen rijk en arm verder inzichtelijk gemaakt, maar ook een nieuwe groep 'armen' veroorzaakt.

Twee keer per jaar bevaart het Armoedefonds met haar periodieke onderzoek lokale hulporganisaties naar de stand van zaken. In dit vierde onderzoek zoomen we in op de gevolgen van de coronacrisis. Veel armoede-initiatieven worden lokaal ontplooid, waar de hulp nodig is en de mensen elkaar kennen. Stichting Armoedefonds ziet dat de coronacrisis veel impact heeft op het dagelijkse werk van de lokale hulporganisaties in Nederland. Het doel van dit onderzoek is om meer inzicht te verkrijgen in hoeverre de lokale hulporganisaties momenteel de nodige hulp kunnen bieden aan de mensen in armoede en hoe het werk zich ontwikkelt in de nabije toekomst. Bij het bereiken van deze doelstelling krijgt men een scherpere blik op de mate waarin lokale hulporganisaties voldoende middelen hebben om de mensen in armoede te helpen en wat er nodig is om er samen voor te zorgen dat de kwetsbare mensen in onze samenleving niet nog verder in de financiële problemen komen.

De volgende vraagstellingen worden in dit onderzoek beantwoord:

- 1.** In hoeverre stijgt het aantal hulpvragen bij lokale hulporganisaties sinds het laatste half jaar (ten tijde van de coronacrisis)?
- 2.** In hoeverre zijn de lokale hulporganisaties op dit moment krachtig om aan de behoefte te voldoen?
- 3.** In hoeverre verwachten lokale hulporganisaties dat de hulpvraag de komende maanden gaat stijgen en hebben zij daar voldoende middelen voor?

Voor dit onderzoek is in oktober en november 2021 een online vragenlijst verstuurd naar circa 1.000 lokale hulporganisaties die de armoede in Nederland bestrijden, waarvan 307 organisaties de vragenlijst ingevuld hebben. Deze organisaties zijn verschillend in grootte, bieden allerlei soorten hulp aan en zijn geografisch verspreid over Nederland. Na het kwantitatieve onderzoek is met een aantal organisaties telefonisch contact opgenomen met het doel de gegeven antwoorden te onderbouwen.

Uit dit onderzoek is naar voren gekomen dat voor 63% van de lokale hulporganisaties het effect van de coronacrisis merkbaar is. 42% van de lokale hulporganisaties ziet een stijging in het aantal hulpvragen dat zij ontvangen sinds de coronacrisis. Enerzijds veroorzaakt doordat meer mensen in de financiële problemen zijn geraakt en anderzijds

doordat de bekendheid van de lokale hulporganisaties groter is geworden waardoor zij beter gevonden worden door mensen die hulp nodig hebben. 21% ziet een daling in het aantal hulpvragen sinds de coronacrisis. Door de beperkende coronamaatregelen is er minder contact met de doelgroep mogelijk, mensen hebben overheidssteun gekregen of weer werk gevonden en door de beperkende coronamaatregelen heeft de doelgroep minder mogelijkheden gehad om geld uit te geven.

Wanneer we kijken naar de lokale hulporganisaties wordt door 39% van de organisaties aangegeven dat zij zich kan redden met eigen middelen. Van de organisaties geeft 53% aan zich redelijk te kunnen redden, maar ze moeten wel hun reserves aanspreken of hulp van derden inschakelen. Het voortbestaan van 2% van de lokale hulporganisaties staat op het spel ^[1]. Lokale hulporganisaties teren dus (verder) in op de reserves. De vraag is hoe lang dat nog op te brengen is.

Gezien de stijgende prijzen van levensonderhoud en de aanhoudende coronacrisis, is de verwachting dat de armoede in Nederland voorlopig niet minder zal worden. 59% van de lokale hulporganisaties geeft aan actief op zoek te zijn naar nieuwe mensen die hulp nodig hebben.

Voor de nabije toekomst verwacht 65% van de lokale hulporganisaties een stijging in het aantal hulpvragen, vanwege het effect van de coronacrisis. De verwachting is dat meer mensen financiële problemen gaan ondervinden. Wanneer we kijken naar welke geldbronnen de lokale hulporganisaties verwachten te kunnen aanspreken, zien we dat zij met name hun inkomsten verwachten uit donateurs en eenmalige giftgevers, gevolgd door subsidies van de gemeente/overheid, bijdrages vanuit de Kerk en giften uit het bedrijfsleven. Er zijn ook lokale organisaties waarbij het momenteel niet lukt om met fondsenwerving aan de slag te gaan. 39% van de organisaties geeft aan geen of te weinig mankracht te hebben, 29% van de organisaties heeft geen of te weinig kennis en 21% heeft geen of te weinig tijd.

AANBEVELING

Al voor de coronacrisis leefden er ruim een miljoen mensen in armoede. Een veel bredere groep is mede door de coronacrisis financieel kwetsbaar geworden. Lokale hulporganisaties vormen een vangnet voor deze mensen. En zij staan onder druk. Aan de ene kant wordt een stijging in hulpaanvragen ervaren en aan de andere kant een daling. Er zijn meer mensen die aankloppen doordat zij in de financiële problemen zijn geraakt, maar aan de andere kant is het door de beperkende coronamaatregelen ook moeilijker om met deze mensen in contact te komen. Bovendien kost hulp geld. De financiële positie van de lokale hulporganisaties vormt een aandachtspunt. Lokale hulporganisaties zijn nog relatief weinig online actief op het gebied van fondsenwerving.

[1] Antwoordcategorieën van deze vraag sluiten elkaar niet uit.

Met het oog op de aanhoudende beperkingen, kunnen zij hier wellicht winst op behalen. Het is belangrijk dat hulporganisaties die online nog niet actief zijn, bekijken hoe zij hier actief stappen in gaan zetten. Maar laten we niet vergeten dat zij er in de eerste plaats zijn voor de mens. Vaak op vrijwillige basis.

We zien dat een grote groep in Nederland financieel kwetsbaar is, maar op dit moment nog niet in beeld bij hulporganisaties. Dat maakt preventie en vroegsignalering van problemen zeer belangrijk, om te voorkomen dat problemen zich opstapelen. De meeste hulporganisaties gaan uit van bepaalde normen om te kijken wat ze kunnen doen voor hulpbehoevenden. Dat is begrijpelijk en met grote aantallen ook noodzakelijk. Daarnaast blijft het ook belangrijk om mensgericht te kijken: wat heeft iemand nodig om een menswaardig bestaan in Nederland te hebben?

We zien ook dat lokale hulporganisatie steeds verder interen op hun financiën. Dat is een zorgelijke ontwikkeling die nog versterkt wordt omdat bijna 2/3 van de lokale hulporganisaties aangeeft niet de vrijwilligers te hebben om te zorgen dat de financiën middels fondsenwerving worden versterkt. Fondsenwerven vergt wezenlijk iets anders dan bijvoorbeeld het inpakken en/of uitdelen van materialen en heel cliëntgerichte activiteiten. Maar laten we niet vergeten dat fondsenwerving noodzakelijk is.

Stichting Armoedefonds blijft zich zorgen maken om de situatie in Nederland. Zeker met het oog op de aanhoudende coronacrisis en de stijgende kosten voor levensonderhoud. We moeten állemaal onze ogen open houden voor de medemens, voor de mensen die financieel moeite hebben om rond te komen. Op een collectieve schaal dienen de lokale organisaties (financieel) bijgestaan te worden of zich financieel te ontwikkelen om ook op de lange termijn hun goede werk te kunnen blijven doen.

1. INLEIDING

1.1 ARMOEDE IN NEDERLAND

Hoewel Nederland tot de rijkste landen van Europa behoort, komt ook in Nederland armoede voor. De coronacrisis maakt daarnaast een grote groep inzichtelijk die financieel kwetsbaar is. Een deel daarvan had voor de coronacrisis net voldoende middelen om rond te komen en heeft nu door het verlies van werk en inkomen (tijdelijk) een sociaal vangnet nodig.

En de stijgende kosten van levensonderhoud, waaronder de prijzen van levensmiddelen, energie en brandstof, leiden tot de situatie dat minima in Nederland steeds meer moeite hebben om niet in de schulden terecht te komen.

Daarnaast bestaat nog altijd 'stille' armoede. Het is vaak niet zichtbaar dat mensen hun huur niet kunnen betalen of zorg mijden uit angst voor hoge kosten die zij zich niet kunnen permitteren. Kinderen die zonder ontbijt het huis verlaten. Vrouwen en jonge meiden die een gedeelte van de maand thuis blijven omdat zij geen menstruatieproducten kunnen betalen. Gemiddeld 2 kinderen per schoolklas leven in armoede. En 1 op de 10 vrouwen heeft vaak niet voldoende geld om noodzakelijke items zoals menstruatieproducten te kopen.

In 2020 leefden ruim 900.000 mensen in een huishouden onder de lage-inkomensgrens, van wie 376.000 al ten minste vier jaar achtereen (2,4 procent van de bevolking). (CBS, Armoede en sociale uitsluiting 2021).

1.2 PUBLICATIES OVER ARMOEDE IN RELATIE TOT DE CORONACRISIS

Uit onderzoek blijkt dat de helft van alle Nederlandse huishoudens financieel kwetsbaar is. Zij lopen kans op termijn niet al hun rekeningen te kunnen betalen. Momenteel kan ruim één op de tien huishoudens al niet rondkomen: deze huishoudens vinden het moeilijk om de noodzakelijk kosten voor hun levensonderhoud te betalen. Ze maken schulden of gebruiken spaargeld om rond te komen. Ruim een derde van alle huishoudens in Nederland heeft momenteel moeite om alle rekeningen te betalen. Dat blijkt uit onderzoek van Deloitte, ING, het Nationaal Instituut voor Budgetvoorlichting (Nibud) en de Universiteit Leiden (NOS.nl, persbericht 29 november 2021).

Tijdens de coronacrisis is het aantal werknemers met een forse inkomenssterugval toegenomen met ongeveer 190.000, in vergelijking met het jaar voor corona. Omdat vooral werknemers met relatief veel economische onzekerheid de inkomensschok ervaren, wordt de kloof tussen werknemers met een zeker bestaan en een onzeker bestaan groter. Met name jongeren, werknemers met een flexibel contract en

werknemers met een relatief laag inkomen worden disproportioneel hard geraakt door de coronacrisis (ABNAMRO.com, persbericht 3 november 2021).

“Corona heeft de bestaande problemen op de Nederlandse arbeidsmarkt verdiept”, stelt hoofdeconoom Sandra Phlippen naar aanleiding van het onderzoek. “We waren onder ontwikkelde economieën al het land met de meeste ongelijkheid in economische zekerheid, doordat de arbeidszekerheid tussen vast en flex zo groot is. Deze kloof is gedurende de pandemie dus groter geworden, want negatieve inkomensschokken zijn terechtgekomen op het bordje van de meest kwetsbaren.”

Daarnaast is de inflatie in bijna 20 jaar niet zo hoog geweest, meldt het Centraal Bureau voor de Statistiek: het is de hoogste inflatie sinds april 2002. De prijzen van goederen en diensten voor consumenten waren in oktober 3,4 procent hoger dan in oktober 2020. De inflatie is al een paar maanden aan het stijgen. Dat komt voor een groot deel doordat energie duurder wordt, vooral gas. “Energie is een basisgoed en lagere inkomens zijn gemiddeld een groter deel van hun inkomen aan dat soort basisbehoeften kwijt”, zegt Marieke Blom, hoofdeconoom van ING. En niet alleen energie werd duurder, maar ook de gestegen prijzen van kleding droegen bij aan de hogere inflatie (NOS.nl, persbericht 4 november 2021). “Iemand met een laag inkomen geeft bijna al zijn geld uit, simpelweg omdat dat nodig is”, zegt Peter Hein van Mulligen van het CBS. “Met uitgaven aan boodschappen en vaste lasten zoals de huur, zitten ze al dicht tegen honderd procent van hun inkomen aan. Dus die mensen hebben er het meeste last van als alles duurder wordt.”

De belangrijkste redenen voor de hoge inflatie zijn aldus Ester Barendregt, hoofdeconoom van de Rabobank, de verstoringen van de economie van de coronacrisis, doordat fabrieken stillagen en vervolgens ineens weer op volle toeren moesten draaien en de hoge energieprijzen (rtlnieuws.nl, persbericht 30 november 2021). Tezamen met Bert Colijn van de ING, verwacht Barendregt dat de prijzen nog even blijven doorstijgen. De coronacrisis is nog niet voorbij, zeker niet met de komst van de nieuwe variant Omikron. Colijn verwacht dat er weer lockdowns komen in havens in China en Zuidoost Azië. Dat zorgt opnieuw voor verstoringen in de aanvoer van producten en grondstoffen en voor hogere transportkosten. “De risico’s rond inflatie zijn opgelopen, de onzekerheid is groter geworden”, beaamt Barendregt. En zelfs als de coronacrisis voorbij is, dan nog is het maar de vraag hoe snel alles weer in orde is (rtlnieuws.nl, persbericht 30 november 2021).

“Enorme prijsstijgingen, met name van energie, leiden tot een run op de schuldhulpverlening van een nieuwe groep werkende armen. Het gaat om werknemers die net te weinig verdienen om de rekeningen te betalen, maar net te veel om in aanmerking te komen voor toeslagen”, aldus schuldhulpverlener Walid Somers van Grip, een organisatie die deel uitmaakt van arbedienstverlener Zorg van de Zaak (Financieel Dagblad, persbericht 8 december 2021).

1.3 DOELSTELLING EN BELANG ONDERZOEK ARMOEDEFONDS

Stichting Armoedefonds ziet dat de coronacrisis veel impact heeft op het dagelijkse werk van de lokale hulporganisaties in Nederland. Het doel van het onderzoek is om meer inzicht te verkrijgen in hoeverre de lokale hulporganisaties momenteel hulp kunnen bieden aan de mensen in armoede en hoe zich dit verhoudt tot de nabije toekomst. Bij het bereiken van deze doelstelling krijgt men een verbeterde blik in hoeverre lokale hulporganisaties voldoende middelen hebben om de mensen in armoede te helpen en wat er nodig is om er samen voor te zorgen dat de kwetsbare mensen in onze samenleving niet nog verder in de financiële problemen komen.

Naar aanleiding van bovenstaande worden de volgende vragen beantwoord:

1. In hoeverre stijgt het aantal hulpvragen bij lokale hulporganisaties sinds het laatste half jaar (ten tijde van de coronacrisis)?
2. In hoeverre zijn de lokale hulporganisaties op dit moment krachtig om aan de behoefte te voldoen?
3. In hoeverre verwachten lokale hulporganisaties dat de hulpvraag de komende maanden gaat stijgen en hebben zij daar voldoende middelen voor?

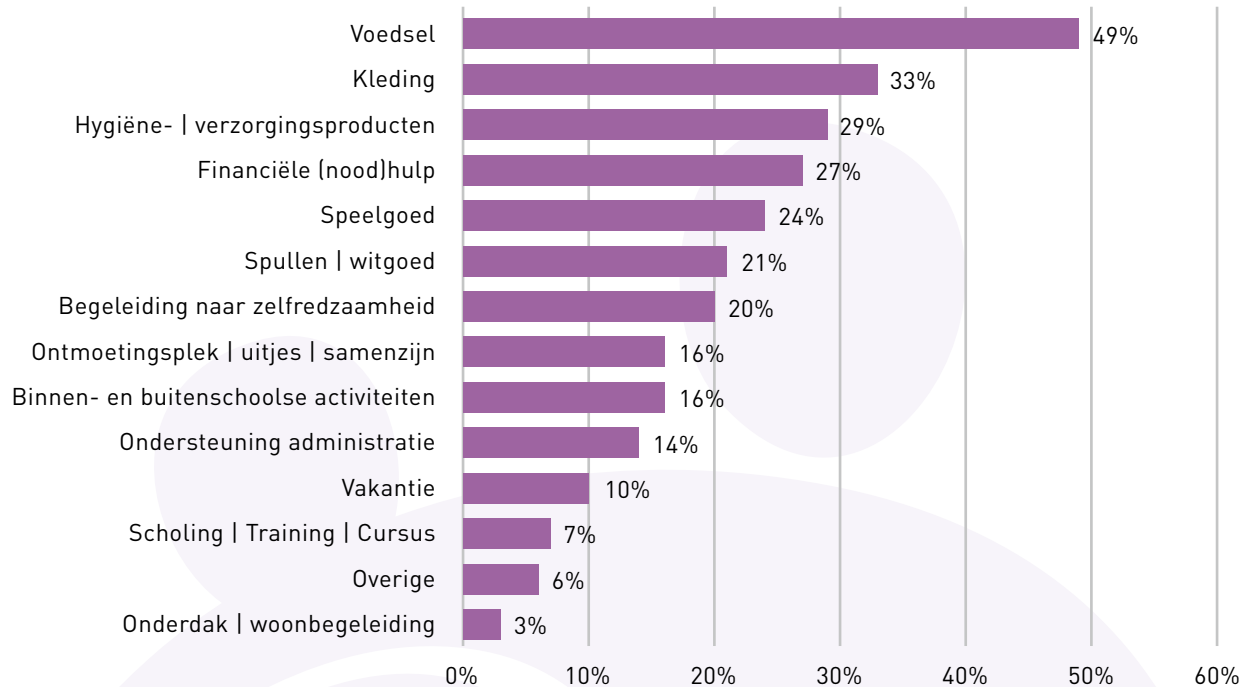
1.4 DATAVERZAMELING ONDERZOEK ARMOEDEFONDS

De data voor het onderzoek zijn gerealiseerd middels een kwantitatief en vervolgens een kwalitatief onderzoek voor de verdieping, in oktober en november van 2021.

Kwantitatief

Allereerst is een vragenlijst opgesteld bestaande uit 28 vragen. Deze vragenlijst is digitaal verstuurd naar circa 1.000 lokale hulporganisaties. Om zo representatief mogelijk te zijn met betrekking tot de onderzoeksvragen, zijn lokale hulporganisaties van allerlei aard uitgenodigd om de vragenlijst in te vullen. Deze lokale hulporganisaties zijn verspreid over geheel Nederland en van verschillende grootte. Van de circa 1.000 lokale hulporganisaties hebben 307 personen de vragenlijst ingevuld. Hierbij is gezorgd dat maximaal 1 persoon per organisatie de vragenlijst heeft ingevuld.

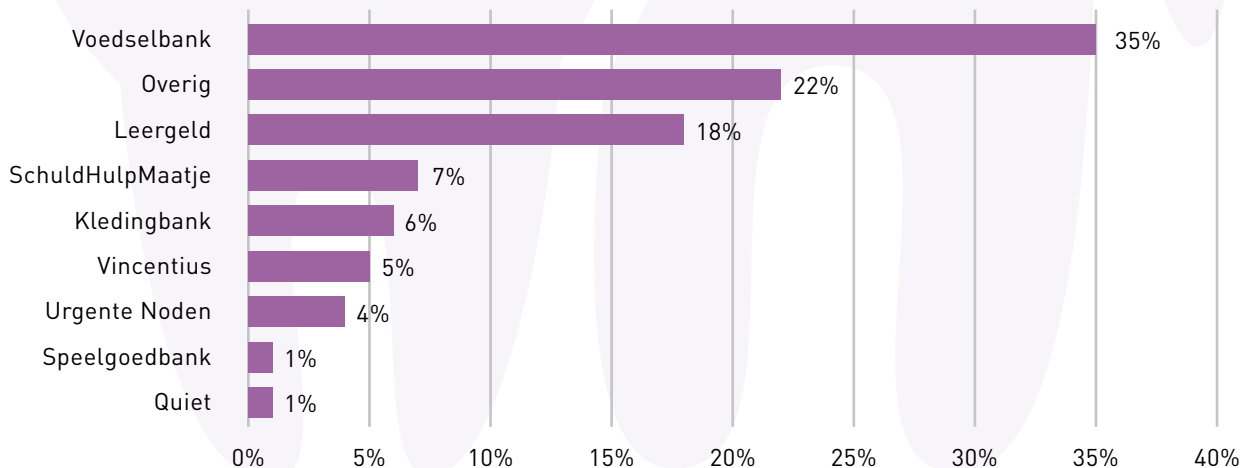
Figuur 1.1 Wat voor soort hulp bieden de lokale organisaties?

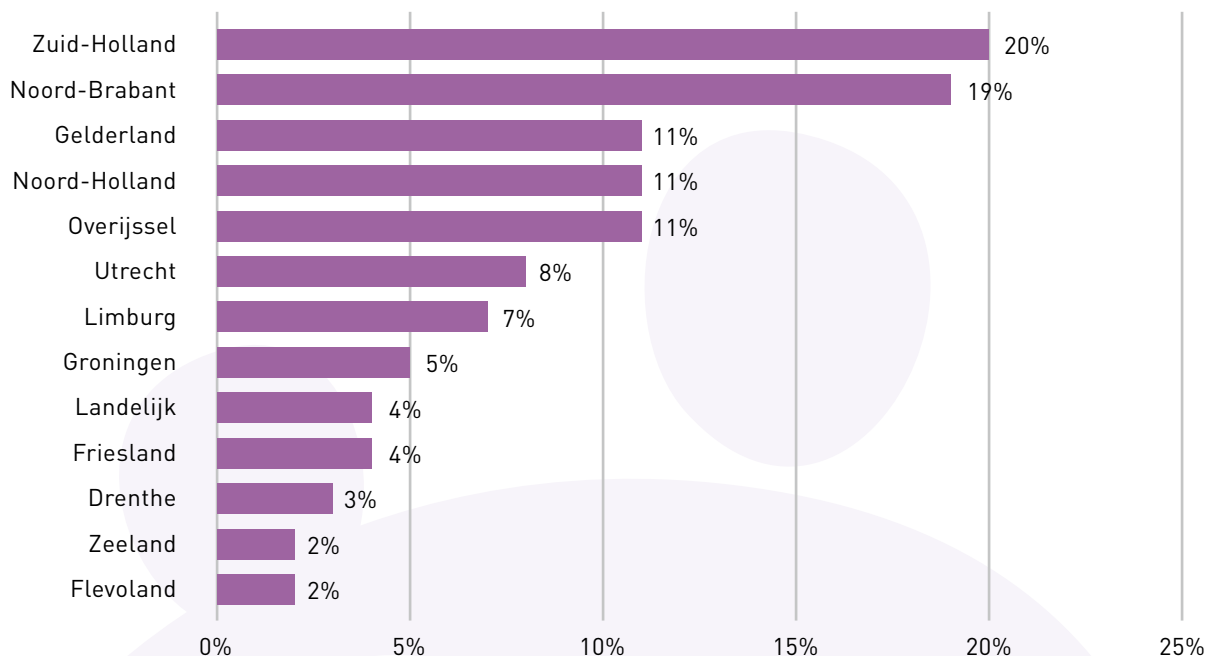
In totaal zijn de antwoorden van 307 organisaties op de vragenlijst verwerkt. Wanneer we kijken naar het soort hulp dat de organisaties aanbieden (figuur 1.1), is dat voornamelijk voedsel (door 49% van de respondenten genoemd), kleding (door 33% genoemd) en hygiëne / verzorgingsproducten (door 29% genoemd).

Wanneer we de verdeling maken naar soort organisatie (figuur 1.2), dan zien we vooral Voedselbanken (35%), de categorie overig (22%, gecombineerde vlakken van hulp) en de categorie stichting Leergelden (18%).

Figuur 1.2 Wat voor soort lokale hulporganisaties betreft het?

Figuur 1.3 Hoe zijn de lokale hulporganisaties geografisch over Nederland verspreid?

Wanneer we kijken naar de geografische spreiding, zien we dat deze qua werkgebied over de 12 provincies verspreid zijn (figuur 1.3). Met een accent op Zuid-Holland en Noord-Brabant. In de provincies Zeeland en Flevoland zijn deze lokale hulporganisaties het minst vertegenwoordigd ^[2].

Figuur 1.4 Hoeveel medewerkers/vrijwilligers kennen de lokale hulporganisaties en hoeveel klanten/cliënten helpen zij op jaarbasis?

	Aantal medewerkers/vrijwilligers	Aantal klanten op jaarbasis ^[3]
Gemiddeld	83	723
Mediaan	30	250

Wanneer we kijken naar de aantallen medewerkers/vrijwilligers die een organisatie heeft (figuur 1.4), zien we dat deze gemiddeld uit 83 personen bestaat, met een mediaan van 30 personen. Als we kijken naar het aantal klanten/cliënten dat zij helpen op jaarbasis, gaat het hierbij gemiddeld om 723 personen per organisatie, met een mediaan van 250 personen dat op jaarbasis geholpen wordt.

[2] Er zijn in verhouding ook minder lokale hulporganisaties in deze provincies.
[3] Volgens het CBS bestaat een gemiddeld huishouden uit 2,14 personen. Bij organisaties die het aantal klanten hebben uitgedrukt in gezinnen, is het aantal vermenigvuldigd met factor 2,14.

Kwalitatief

Nadat de resultaten van de vragenlijst geanalyseerd zijn, is een aantal respondenten benaderd om de verhalen achter de cijfers in beeld te brengen. Met hen is telefonisch contact opgenomen voor verdieping of onderbouwing om de vraagstellingen te kunnen beantwoorden.

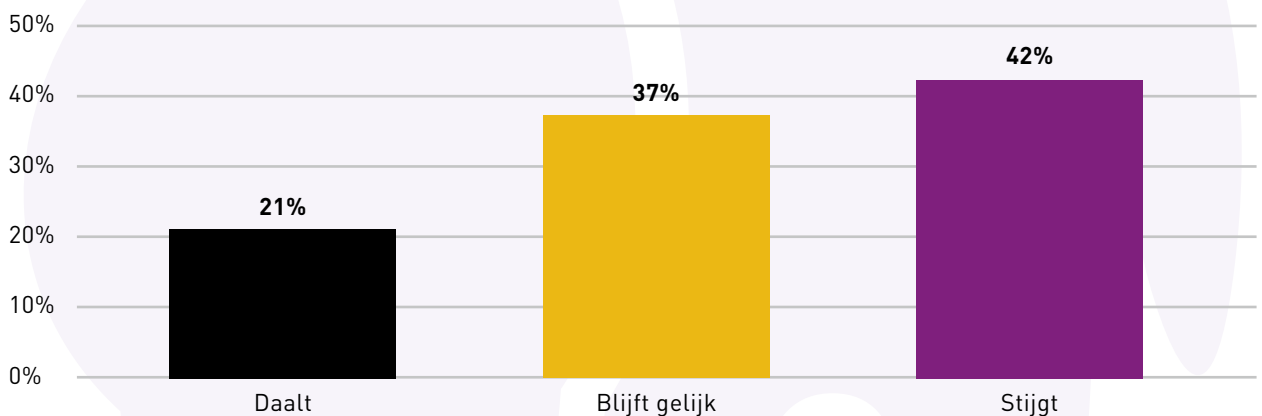
2. RESULTATEN MATE VAN TOENAME HULPVRAGEN SINDS CORONACRISIS

De coronapandemie treft Nederland al 1,5 jaar. Voorafgaand aan de crisis leefden er in Nederland al ruim een miljoen mensen in armoede. En de crisis brengt een nieuwe groep 'armen' in beeld. In dit hoofdstuk komen de resultaten aan bod die inzicht geven op de vraagstelling 'In hoeverre stijgt het aantal hulpvragen bij lokale hulporganisaties sinds het laatste half jaar?'.

2.1 AANTAL HULPVRAGEN

Het aantal hulpvragen is sinds het laatste half jaar bij 42% van de lokale hulporganisaties toegenomen (figuur 2.1). Daarnaast geeft 21% een daling in hulpvragen aan. Dat betekent dat 63% van de lokale hulporganisaties te maken heeft gekregen met een verandering voor zijn organisatie. Een verandering die van invloed is op mankracht, hulpmiddelen en financiën binnen de organisatie.

Figuur 2.1 Stijgt of daalt het aantal hulpvragen bij de lokale hulporganisaties sinds het laatste half jaar?

De organisaties die een stijging ervaren (figuur 2.2), zijn met 32% vooral de categorie Overig (denk hierbij aan organisaties zoals Stichting Babyspullen, Stichting Wensjes Almere, Stichting Financieel Paspoort, Stichting de Melkkan). Daarna volgen Stichting Leergeld organisaties met 28% en de Voedselbanken met 16%. De redenen die onder andere gegeven worden voor een stijging, zijn enerzijds dat er meer mensen in de financiële problemen zijn geraakt en anderzijds de bekendheid van de lokale hulporganisaties waardoor zij beter gevonden worden door mensen die hulp nodig hebben. En wat is het effect van de drempel om aan te kunnen kloppen bij een lokale

hulporganisatie? De organisaties onder de categorie Overig hebben vaak een lage drempel, waardoor meer mensen die moeite hebben om maandelijks rond te komen, kunnen aankloppen.

Wekelijks krijgen we 10 tot 15 nieuwe cliënten momenteel, hetzij voor voedselhulp, hulp uit het Noodfonds of anders. Het zijn aanmeldingen van mensen die graag gebruik willen maken van onze hulp omdat ze het niet meer redden. Een half jaar geleden hadden we 1250 personen incl. kinderen in ons systeem. Op dit moment hebben we 1750 mensen in het systeem incl. kinderen. Er is 2,3% uitstroom, dat is positief!

Anton Vegers – Stichting Veul Dich Good

De daling die wordt gesignaleerd, wordt vooral aangegeven door de Voedselbanken (61%) (figuur 2.2). Daarna volgen de organisaties van SchuldHulpMaatje met 11%.

De redenen voor de daling lopen uiteen:

- Mensen hebben weer werk gevonden/overheidssteun gekregen en zijn daardoor uit de schulden geraakt.
- Door de beperkende corona maatregelen zijn de intakes gering gebleven, heeft er minder contact met de doelgroep plaatsgevonden.
- Door de beperkende coronamaatregelen hebben minima amper mogelijkheden gehad om geld uit te geven.
- Organisaties hebben er geen verklaring voor.

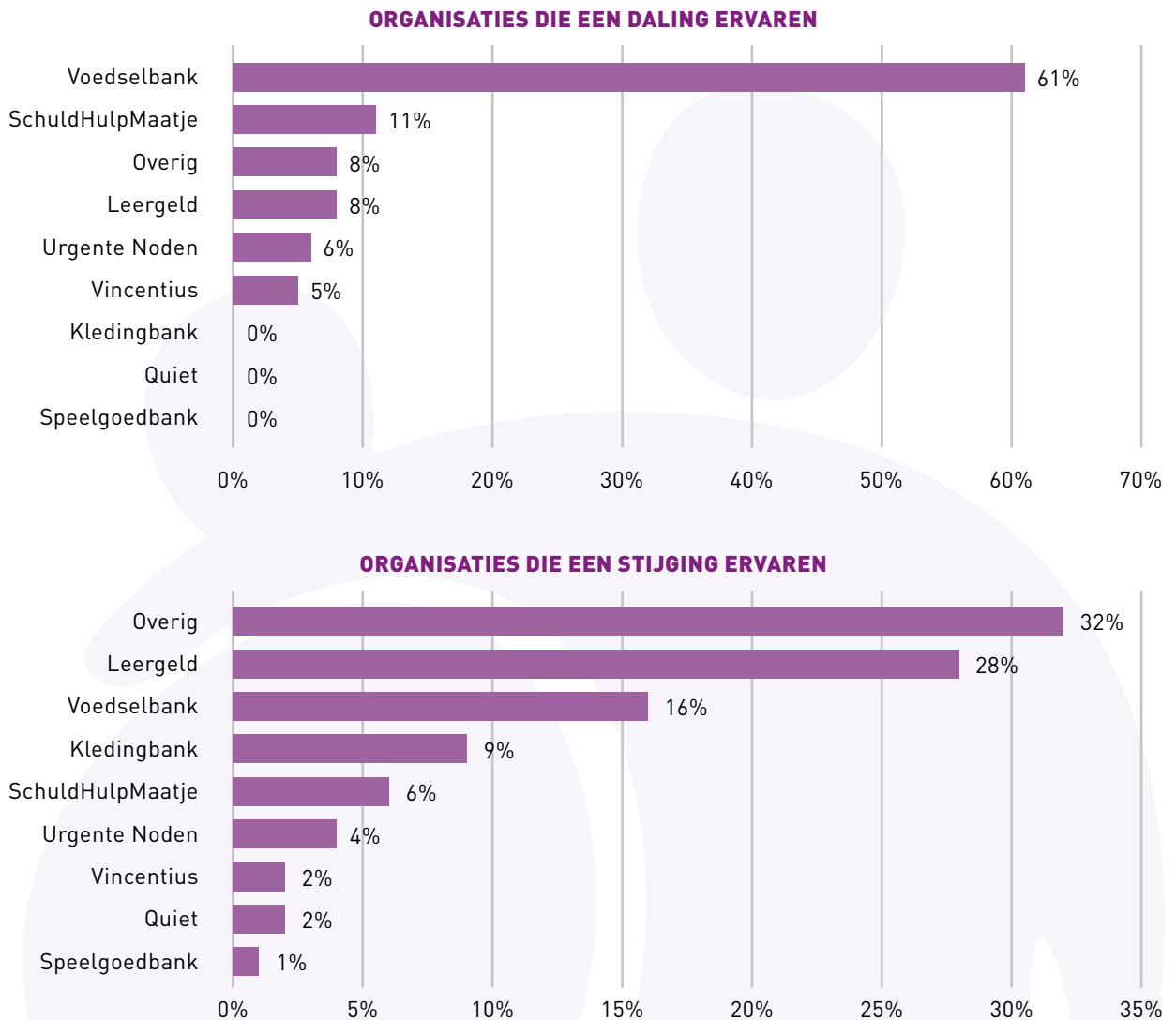

Er is een tijdje geweest dat de intakers hun werk niet konden doen, omdat ze bang waren om besmet te worden. Andersom geldt dit ook; er waren ook cliënten die niet langs durfden te komen. Dat is een reden dat het aantal hulpvragen is terug gelopen. Het is een algemene tendens dat het aantal hulpvragen bij voedselbanken wat terugloopt.

Jan Dick Goud – Voedselbank Moerdijk

Een daling van het aantal hulpvragen baart ons nog altijd zorgen. Zeker gezien de mogelijke verklaringen die de organisaties daarvoor geven. Wat als de overheidssteun wegvalt? De coronacrisis langer aanhoudt dan verwacht en mensen werkloos worden? Er weer meer mogelijkheden zijn om contact met de doelgroep te leggen?

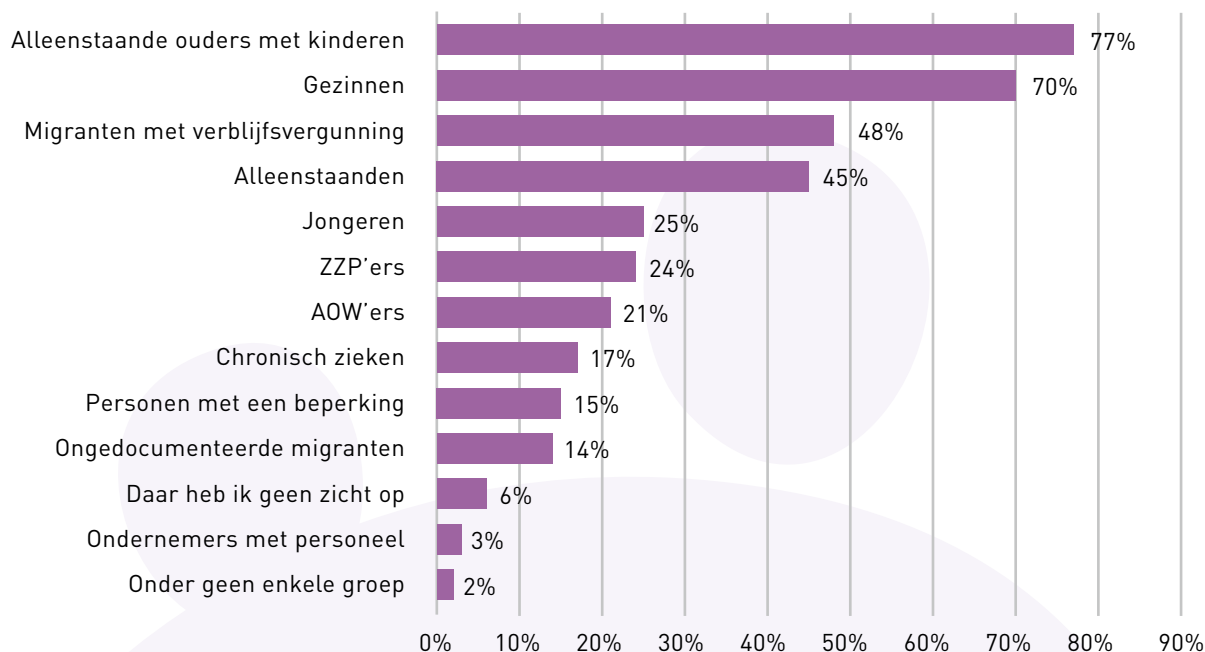
Figuur 2.2 Welke verdeling naar soort hulp kan gemaakt worden bij de organisaties die een daling dan wel stijging in het aantal hulpvragen ervaren?

2.2 AARD VAN DE VERANDERINGEN IN HULPVRAGEN

Van de respondenten ziet 42% een stijging in het aantal hulpvragen. Verklaringen die de lokale hulporganisaties geven voor deze stijging, zijn onder andere dat meer mensen in armoede terecht zijn gekomen doordat zij in de financiële problemen zijn geraakt door werkloosheid of stijgende schulden. Het leven wordt steeds duurder. Daarnaast geven de lokale hulporganisaties aan dat ze meer bekendheid hebben verworven (onder de werkende armen), hun activiteiten weer meer hebben kunnen oppakken en hulp bieden aan mensen bij het aanvragen van QR-codes die noodzakelijk zijn om in de huidige maatschappij te kunnen leven. Dat zorgt voor een groep die 'terug' komt en voor een nieuwe groep van potentiële armen. Ook het feit dat organisaties zoals sportclubs en scholen weer open zijn gegaan en activiteiten organiseren, zorgt voor een toestroom.

Figuur 2.3 Onder welke groepen zien de lokale organisaties een stijging van de hulpvragen?

Wanneer we kijken naar de groepen waaronder een stijging wordt ervaren, zien we het beeld dat de lokale hulporganisaties vooral een stijging zien onder alleenstaande ouders met kinderen (genoemd door 77% van de organisaties) en gezinnen (genoemd door 70% van de organisaties) (figuur 2.3). Ook in de groep migranten met een verblijfsvergunning (genoemd door 48% van de organisaties) en alleenstaanden (genoemd door 45% van de organisaties) ziet men een stijging.

Het is nog steeds heel rustig. We denken dat het een stilte voor de storm zou kunnen zijn. We horen van de gemeente en van andere SchuldHulpMaatjes dat het daar ook rustig is. Onze gemeente is relatief welvarend. We hebben goed contact met Stichting Welzijn. Via de gemeente en Stichting Welzijn krijgen wij normaal gesproken doorverwijzingen. We plaatsen wel eens een advertentie of doen een interview in lokale media. We hebben een sociaal café uitgetest, maar daar kwamen weinig mensen op af.

Jan Heijdra – SchuldHulpMaatje Midden-Delfland

Van de respondenten ziet 21% een daling in het aantal aanvragen. Enerzijds wordt dit veroorzaakt doordat hulpvragen via derden (waaronder gemeenten, wijkteams, etc) niet doorkomen omdat de doorverwijzingen niet konden plaatsvinden door beperkende coronamaatregelen (waaronder bezoeken aan huis, face-to-face contacten bleven uit). Anderzijds wordt genoemd dat incasso's niet hebben plaatsgevonden, deurwaarders

minder actief waren, mensen weer werk hebben gevonden en door de steun van de overheid, waardoor er minder vraag was. En een deel van de lokale organisaties geeft aan hier geen verklaring voor te hebben, omdat ze gewoonweg geen idee hebben waarom het aantal hulpvragen gedaald is.

Een daling van het aantal hulpvragen is nog altijd een reden tot zorg. Met de stijgende prijzen voor energie en levensonderhoud en de huidige nieuwe 'coronagolf' waardoor de economie wederom te maken heeft gekregen met beperkende maatregelen, dient er extra aandacht uit te gaan naar de mensen die het zwaar hebben of wellicht rond het minimum leven en het zwaar kunnen gaan krijgen.

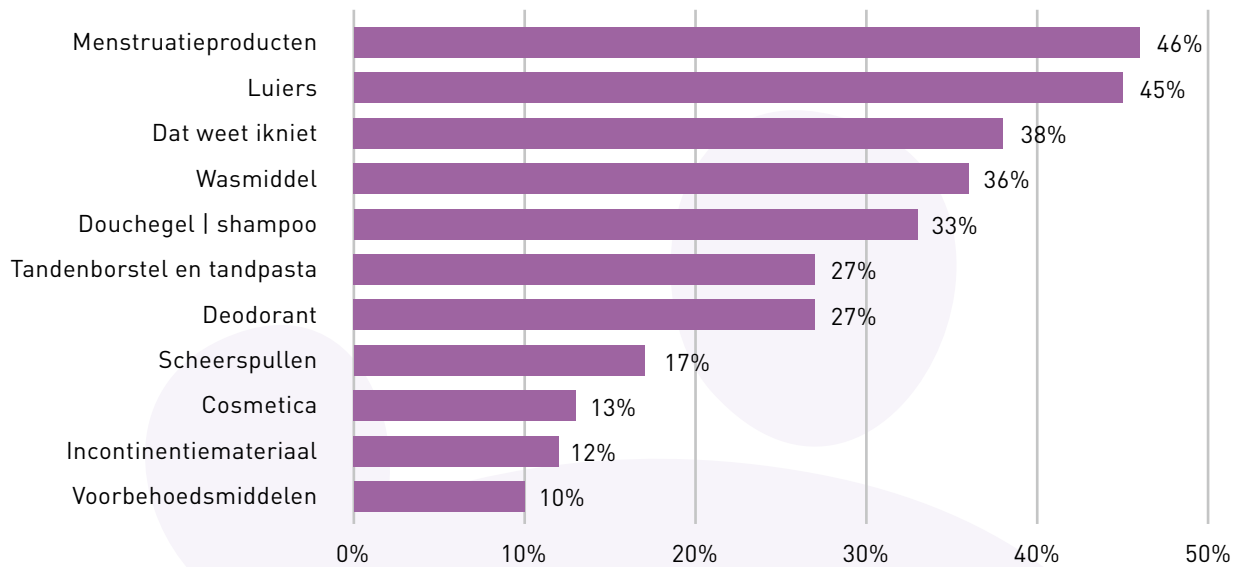
Er komen weinig tot geen doorverwijzingen via gemeente en andere organisaties. De drempel om naar de Voedselbank te gaan is vrij hoog. Er is een soort schaamte, ook al hebben ze er dubbel en dik recht op, om bij ons binnen te komen. We zouden op basis van de cijfers 120-130 huishoudens kunnen hebben in de gemeente Moerdijk. We hebben nu ongeveer 55 huishoudens.

Jan Dick Goud – Voedselbank Moerdijk

2.3 AARD VAN BEHOEFTE AAN BASISBENODIGDHEDEN

Basisbenodigdheden zijn middelen waarover iedereen in Nederland zou moeten kunnen beschikken om te kunnen leven. Wanneer we aan de lokale hulporganisaties vragen naar welke middelen (buiten voedsel om) een groot tekort is bij de klanten/cliënten die zij helpen, komt het volgende beeld naar voren (figuur 2.4). Uit figuur 2.4 blijkt dat de kwetsbaren in de samenleving vooral behoefte hebben aan menstruatieproducten (door 46% van de organisaties genoemd) en luiers (door 45% genoemd). Ook wasmiddel (door 36% van de organisaties genoemd) en douchegel/shampoo (door 33% genoemd), blijken geen basisbenodigdheden waarover de kwetsbaren in onze samenleving standaard kunnen beschikken.

Figuur 2.4 Aan welke basisbenodigdheden heeft men behoefte?

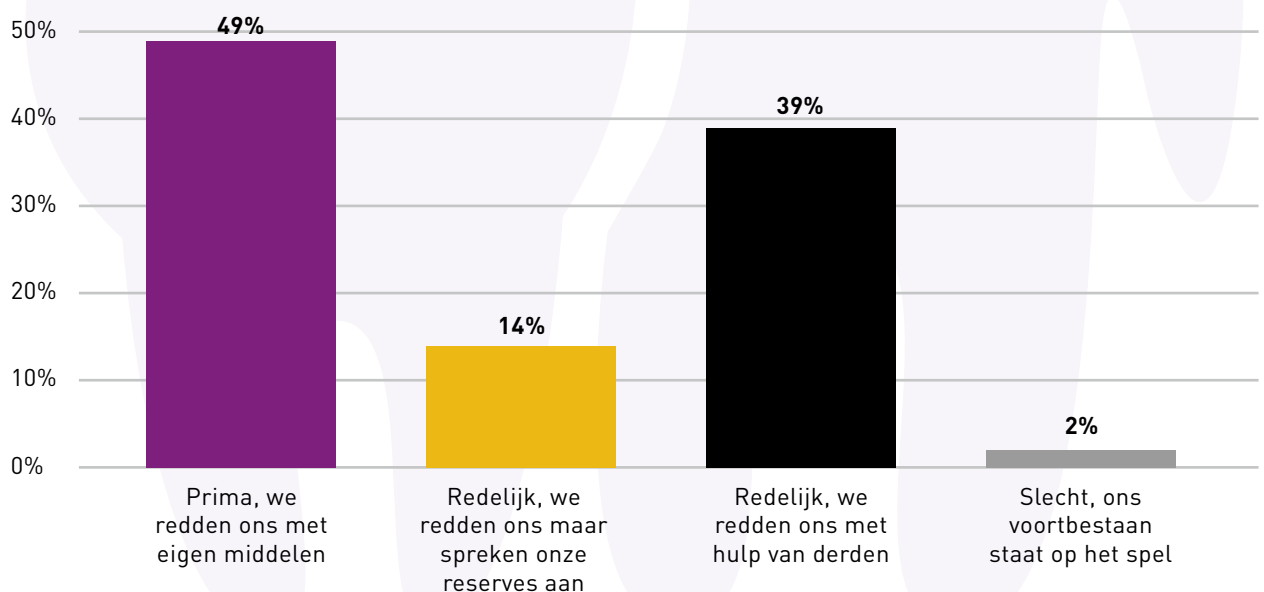
3. RESULTATEN MATE VAN KRACHT BIJ LOKALE HULPORGANISATIES

De coronacrisis treft de kwetsbaren in de samenleving. Maar ook de lokale hulporganisaties hebben met de gevolgen te maken. Uit het onderzoek van mei 2021 is naar voren gekomen dat 51% van de organisaties geopend was met reguliere openingstijden en aantal medewerkers. Daarnaast was 48% geopend in aangepaste vorm. De hulp aan kwetsbaren in Nederland kon plaatsvinden, maar in hoeverre zijn de lokale hulporganisaties financieel sterk? In hoeverre kampen zij met wachtlijsten? En in hoeverre richten zij zich op de nieuwe armen om te ondersteunen? Dit hoofdstuk gaat op deze vraagstukken in.

3.1 FINANCIËLE KRACHT LOKALE HULPORGANISATIES

Uit de resultaten blijkt dat 49% van de lokale hulporganisaties zich kan redden met eigen middelen (figuur 3.1, antwoordcategorieën sluiten elkaar niet uit). 14% geeft aan zich redelijk te kunnen redden maar moet wel haar reserves aanspreken. En 39% geeft aan zich redelijk te kunnen redden met hulp van derden. Het voortbestaan van 2% van de lokale hulporganisaties staat op het spel. Zij hebben onvoldoende middelen tot hun beschikking.

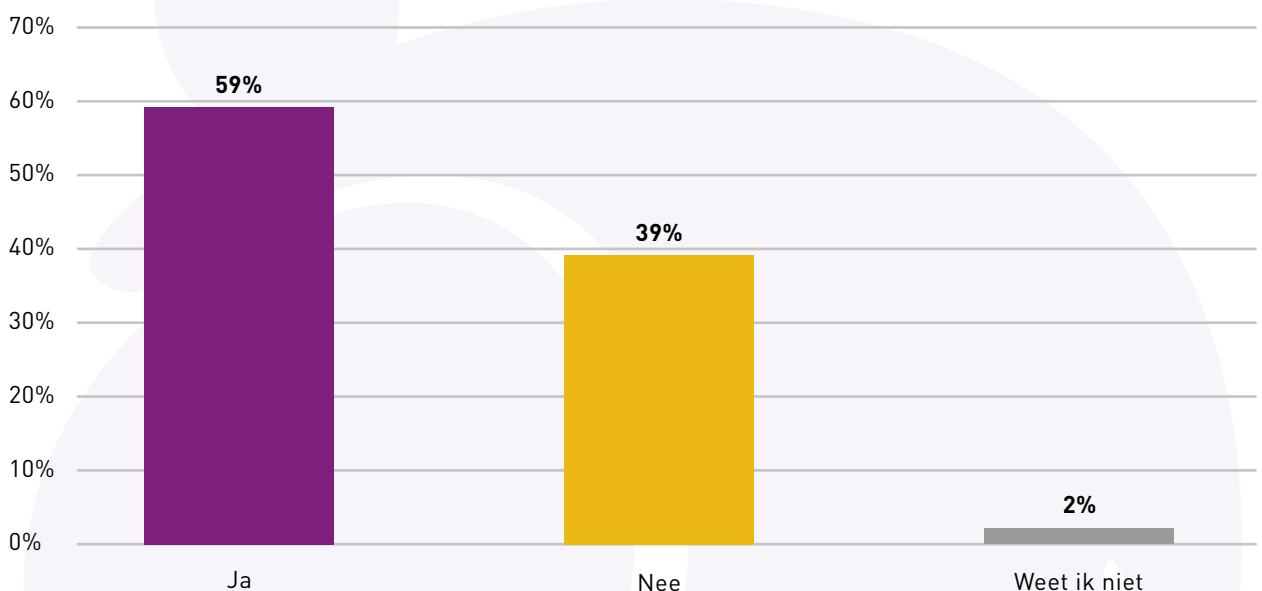
Figuur 3.1 Hoe staan de lokale hulporganisaties er financieel voor?
(antwoordcategorieën sluiten elkaar niet uit)

3.2 MATE VAN VIZIER OP NIEUWE EN BESTAANDE CLIËNTEN BIJ LOKALE HULPORGANISATIES

Uit het onderzoek van mei 2021 is naar voren gekomen dat lokale hulporganisaties nieuwe en bestaande cliënten missen. 16% had aangegeven nieuwe cliënten te missen, 5% had aangegeven de extra problemen bij bestaande cliënten te missen en 24% mistte zowel nieuwe cliënten als extra problemen bij bestaande cliënten. Als we kijken hoeveel mensen destijds niet of niet voldoende gesignaleerd werden, dan zien we dat van de 53 lokale hulporganisaties die aangaven extra geldproblemen bij bestaande cliënten te missen en/of nieuwe cliënten te missen, 40 organisaties een inschatting hadden gemaakt van het aantal personen. Dit kwam neer op een gemiddelde van 446 personen (mediaan: 65 personen).

Figuur 3.2 Zijn de lokale hulporganisaties actief op zoek naar nieuwe mensen om te ondersteunen?

Uit figuur 3.2 komt naar voren dat 59% van de lokale hulporganisaties aangeeft actief op zoek te zijn naar nieuwe mensen om te ondersteunen.

We zagen dat er minder aanmeldingen binnen kwamen via hulpverleners in de gemeente. We hebben daarop iets anders bedacht. Mensen mogen zich nu ook direct bij de Voedselbank aanmelden, vanaf 1 oktober jl. Hierdoor hebben we wel meer aanmeldingen, dan daarvoor. Het totale aantal cliënten blijft een beetje stabiel. We ondersteunen nu ongeveer 1.000 personen. We denken dat er nog een aantal mensen onder de radar zitten. Door meer communicatie naar buiten hopen we meer mensen in beeld te krijgen.

Dineke Venekamp – Voedselbank Groningen

Gezien de stijgende prijzen van levensonderhoud en de aanhoudende coronacrisis, is de verwachting dat de armoede in Nederland voorlopig niet minder zal worden. In hoeverre zijn lokale hulporganisaties op zoek naar het in beeld brengen van de mensen die hulp nodig hebben?

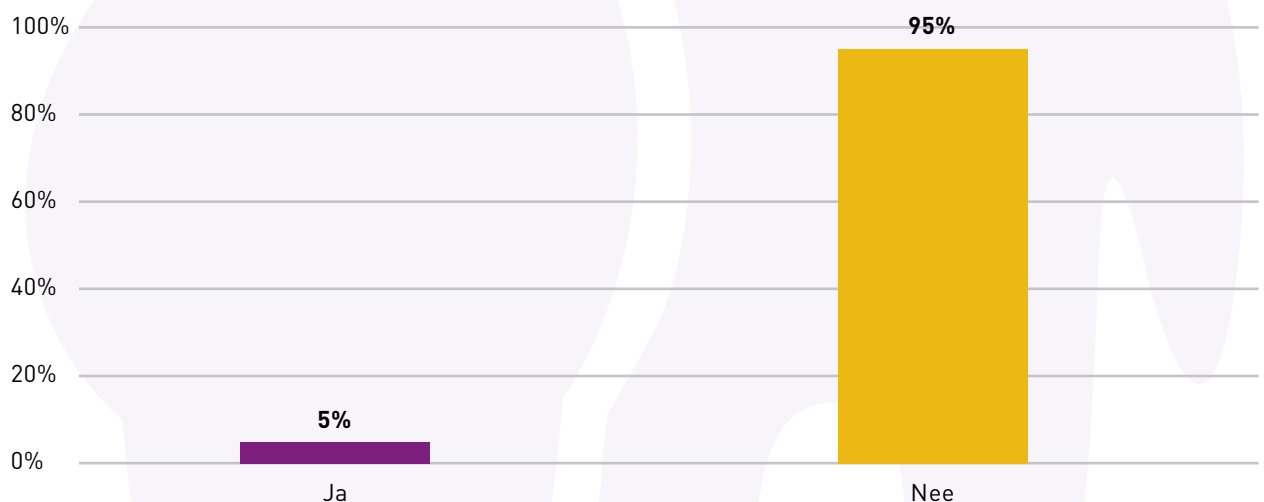

We werken via grote Facebookgroepen. We hebben rond de 100 gezinnen in Haarlemmermeer. We doen samen met de mensen boodschappen of doen dit voor hen. Sommige mensen ervaren een drempel om contact met de gemeente te zoeken. Dat doen ze dan toch iets makkelijker bij ons, dan bij een meer formele organisatie. Wij helpen de mensen incidenteel met voedsel in soort van noodsituaties, niet structureel. Wij verwijzen hen door als er meer structurele hulp nodig is.

Theo Tielman – MiniMagroep Hoofddorp e.o.

Uit de resultaten van de enquête blijkt ook dat 5% van de lokale hulporganisaties te maken heeft met een wachtlijst om hulp te kunnen verlenen aan de mensen die het nodig hebben (figuur 3.3).

Figuur 3.3 Werkt uw lokale hulporganisatie met een wachtlijst?

Wanneer we dieper inzoomen op de soort organisaties, dan zijn dit organisaties van allerlei aard. Van een kledingbank tot een Stichting Leergeld tot een organisatie van Quiet. Wanneer we kijken naar het aantal personen en het aantal dagen dat deze personen op de wachtlijst staan, blijken gemiddeld 25 personen op de wachtlijst te moeten plaatsnemen (mediaan: 12,5 personen) en gemiddeld 49 dagen (mediaan: 30 dagen).

De wachtlijst is ontstaan door de lockdown. We zijn deze nu aan het inlopen en hopen dat we straks weer op schema lopen. Nu is de wachtlijst ongeveer 3-4 weken.

Quiet Community Tilburg

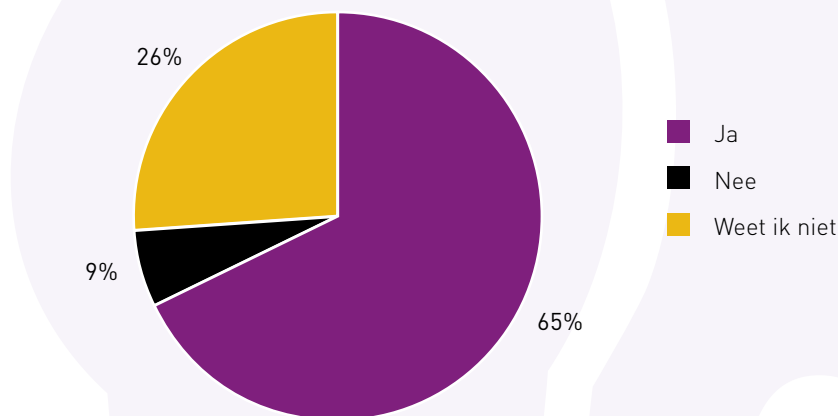
4. RESULTATEN MATE VAN TOENAME HULPVRAGEN NABIJE TOEKOMST

Tijdens de coronacrisis heeft de Nederlandse samenleving te maken met beperkende maatregelen die van invloed zijn op onder andere het financiële leven. Daarnaast is aangekondigd dat de kosten voor levensonderhoud de komende tijden gaan stijgen. Welke verwachtingen hebben de lokale hulporganisaties met het oog op de nabije toekomst voor het aantal hulpvragen?

4.1 AANTAL HULPVRAGEN NABIJE TOEKOMST

Er wordt door 65% van de lokale hulporganisaties een stijging verwacht van het aantal hulpvragen voor het komende halfjaar (figuur 4.1). Zij verwachten dat meer mensen financiële problemen gaan ondervinden en er daardoor een toestroom in hulpvragen zal komen. Daarnaast geeft een groep van 26% aan dat zij hier geen zicht op heeft. Het is mogelijk dat onder een deel van hen ook een stijging ervaren zal gaan worden.

Figuur 4.1 Verwachten de lokale hulporganisaties het komende half jaar een stijging in het aantal aanvragen?

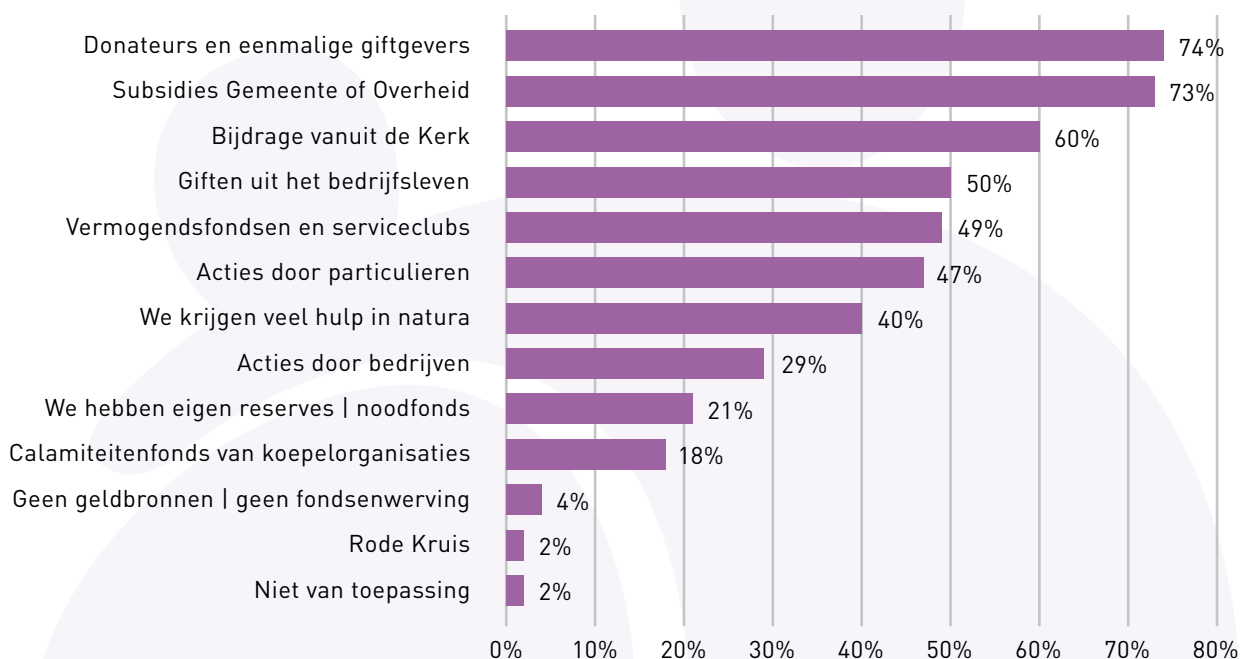
4.2 BENODIGDE EXTRA MIDDELEN

Uit het onderzoek van mei 2021 was naar voren gekomen dat lokale hulporganisaties verwachtten een gemiddeld bedrag van 13.726 euro nodig te hebben wanneer de coronacrisis in de destijdse omvang voort zou duren tot 2022.

In deze enquête is nagevraagd welke hulpbronnen de lokale hulporganisaties aanspreken voor hun fondsenwerving om de mensen te kunnen helpen.

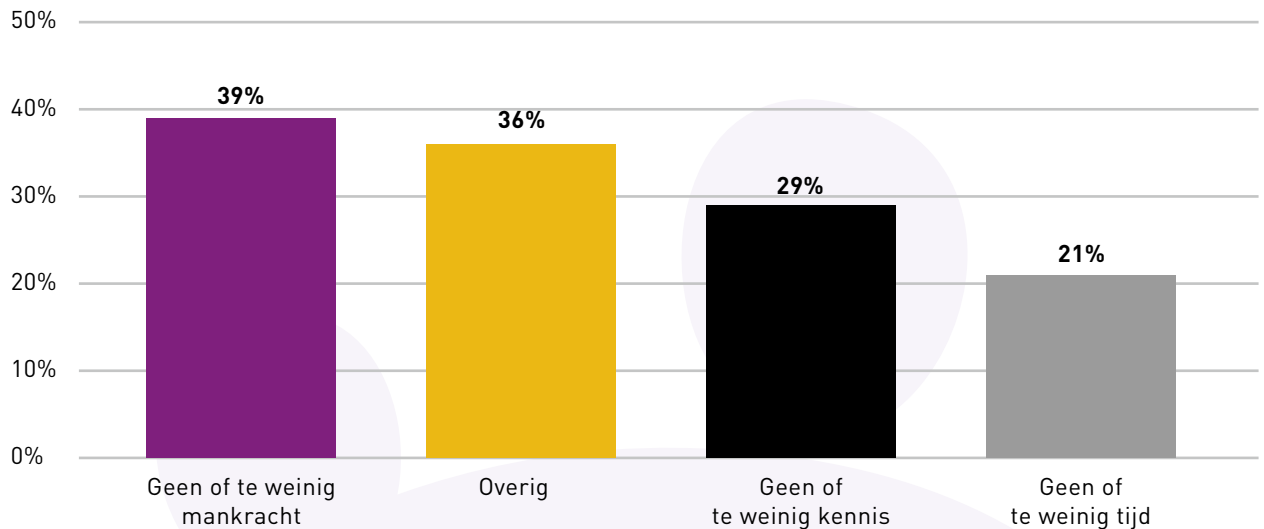
Wanneer we kijken naar welke geldbronnen de lokale hulporganisaties verwachten te kunnen aanspreken, zien we dat zij met name hun inkomsten verwachten uit donateurs en eenmalige giftgevers (genoemd door 74% van de organisaties), gevolgd door subsidies van de gemeente/overheid (genoemd door 73%), bijdrages vanuit de Kerk (genoemd door 60%) en giften uit het bedrijfsleven (genoemd door 50%) (figuur 4.2).

Figuur 4.2 Welke geldbronnen gaan de lokale hulporganisaties aanspreken zodat er geen tekorten ontstaan?

Er zijn ook lokale organisaties die het momenteel niet lukt om met de fondsenwerving aan de slag te gaan en bovengenoemde hulpbronnen aan te spreken (figuur 4.3). Wat is hiervoor de reden? 39% van de organisaties geeft aan geen of te weinig mankracht te hebben, 29% van de organisaties heeft geen of te weinig kennis en 21% van de organisaties heeft geen of te weinig tijd. Daarnaast geeft 36% van de organisaties 'overig' aan. Uit de antwoorden komt naar voren dat de meerderheid aangeeft dat het momenteel niet noodzakelijk is. Andere gegeven antwoorden zijn onder andere, dat alleen geld gedoneerd wordt als de lokale hulporganisatie een project kan benoemen, dat niet iedereen open staat voor samenwerking en de stroperigheid bij gemeenten.

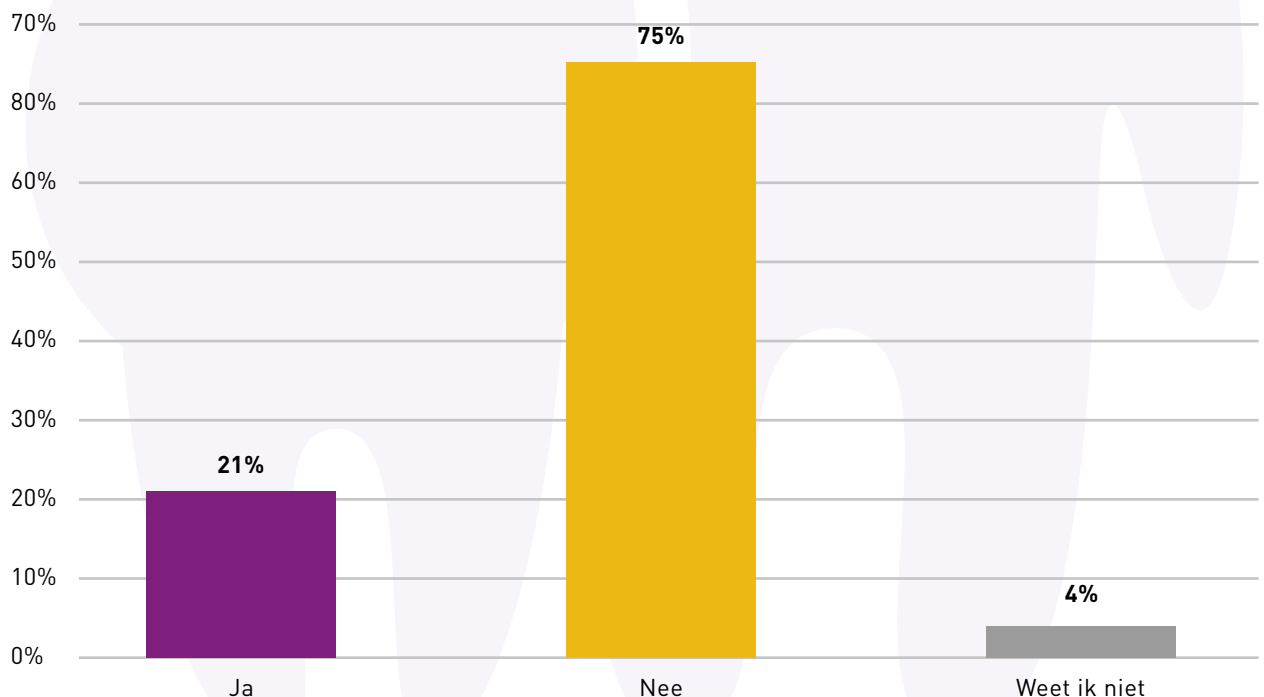
Figuur 4.3 Door welke reden lukt het lokale hulporganisaties niet altijd om de gewenste fondsenwerving op te pakken?

4.3 ONLINE FONDSENWERVING

Organisaties zijn steeds vaker online zichtbaar en actief, met een website of op sociale media. Online zijn ook veel mogelijkheden om geld of goederen te werven. In hoeverre zijn de lokale hulporganisaties op dit vlak actief? Uit figuur 4.4 blijkt dat 21% actief is met online fondsenwerven. Daar tegenover staat 75% die niet actief is met online fondsenwerven.

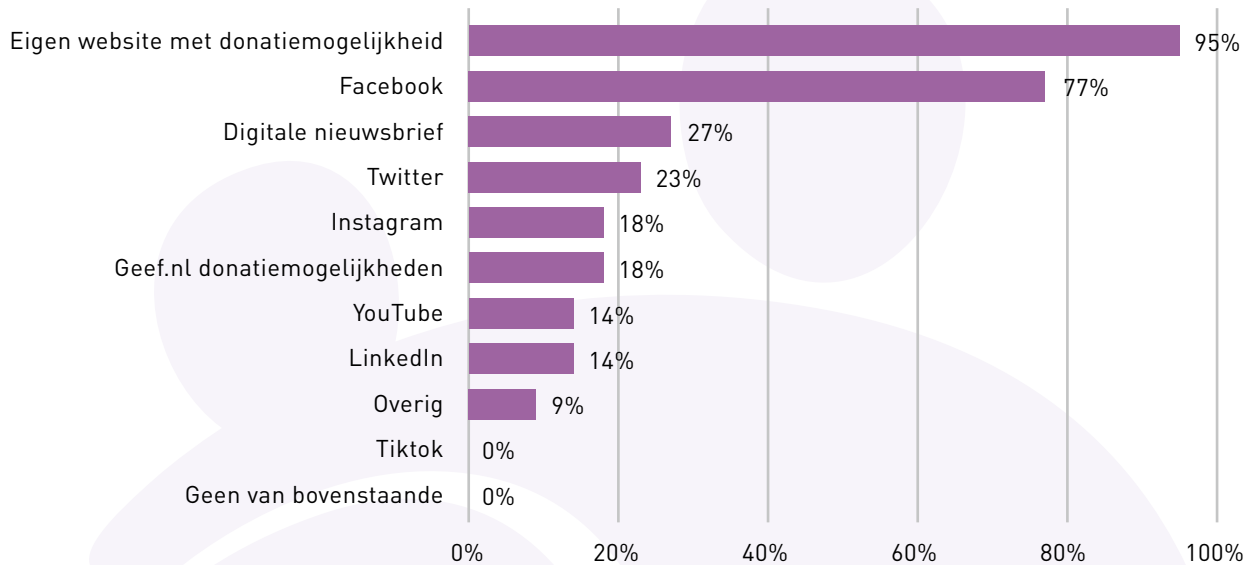
Figuur 4.4 Zijn lokale hulporganisaties actief met online fondsenwerven?

De 22 organisaties die hebben aangegeven dat ze actief zijn met online fondsenwerven,

geven aan de volgende middelen in te zetten (figuur 4.5): vooral de eigen website met donatiemogelijkheid (genoemd door 95% van de organisaties) en Facebook (genoemd door 77% van de organisaties).

Figuur 4.5 Welke hulpmiddelen zetten de lokale hulporganisaties in voor online fondsenwerving?

5. CONCLUSIE

Dit onderzoek is ingegaan op drie vraagstellingen.

1. **In hoeverre stijgt het aantal hulpvragen bij lokale hulporganisaties sinds het laatste half jaar (ten tijde van de coronacrisis)?**

Voor 63% van de lokale hulporganisaties is het effect van de coronacrisis merkbaar door een verandering in het aantal hulpvragen. Zij hebben te maken met een stijging of een daling van het aantal hulpvragen. Uit de resultaten is naar voren gekomen dat 42% van de lokale hulporganisaties een stijging ziet in het aantal hulpvragen dat zij ontvangen sinds de coronacrisis.

Verklaringen die de lokale hulporganisaties geven voor deze stijging, zijn onder andere dat enerzijds meer mensen in de financiële problemen zijn geraakt en anderzijds dat de bekendheid van de lokale hulporganisaties groter is geworden waardoor zij beter gevonden worden door mensen die hulp nodig hebben.

Daarnaast is gebleken dat 21% een daling in het aantal hulpvragen ziet sinds de coronacrisis. De lokale hulporganisaties geven onder meer als verklaringen dat mensen weer werk hebben gevonden of overheidssteun hebben gekregen, de beperkende coronamaatregelen ervoor hebben gezorgd dat er minder contact met de doelgroep kon plaatsvinden en dus minder intakes, en door de beperkende coronamaatregelen heeft de doelgroep amper mogelijkheden gehad om geld uit te geven.

2. **In hoeverre zijn de lokale hulporganisaties op dit moment krachtig om aan de behoefte te voldoen?**

De resultaten tonen aan dat 39% van de lokale hulporganisaties zich kan redden met eigen middelen. Het voortbestaan van 2% van de lokale hulporganisaties staat op het spel. 53% redt het niet zonder eigen reserves of hulp van derden in te schakelen (antwoordcategorieën sluiten elkaar niet uit). Lokale hulporganisaties teren dus (verder) in op de reserves. De vraag is hoe lang dat nog op te brengen is.

Gezien de stijgende prijzen van levensonderhoud en de aanhoudende coronacrisis, is de verwachting dat de armoede in Nederland voorlopig niet minder zal worden. 59% van de lokale hulporganisaties geeft aan actief op zoek te zijn naar nieuwe mensen die hulp nodig hebben.

Uit de resultaten van de enquête blijkt daarentegen ook dat 5% van de lokale hulporganisaties te maken heeft met een wachtlijst om hulp te kunnen verlenen aan de mensen die het nodig hebben. Wanneer we kijken naar het aantal personen en het

aantal dagen dat deze personen op de wachtlijst staan, blijken gemiddeld 25 personen op de wachtlijst te moeten plaatsnemen voor gemiddeld 49 dagen.

3. In hoeverre verwachten lokale hulporganisaties dat de hulpvraag de komende maanden gaat stijgen en hebben zij daar voldoende middelen voor?

Door 65% van de lokale hulporganisaties wordt een stijging verwacht van het aantal hulpvragen voor de komende tijd, vanwege het effect van de coronacrisis. De verwachting is dat meer mensen financiële problemen gaan ondervinden.

Wanneer we kijken naar welke geldbronnen de lokale hulporganisaties verwachten te kunnen aanspreken, zien we dat zij met name hun inkomsten verwachten uit donateurs en eenmalige giftgevers, gevolgd door subsidies van de gemeente/overheid, bijdrages vanuit de Kerk en giften uit het bedrijfsleven. Er zijn ook lokale organisaties waarbij het momenteel niet lukt om met fondsenwerving aan de slag te gaan. 39% van de organisaties geeft aan geen of te weinig mankracht te hebben, 29% van de organisaties heeft geen of te weinig kennis en 21% heeft geen of te weinig tijd.

SLOTCONCLUSIE

De coronacrisis zorgt voor een toename in de hulpvragen bij lokale hulporganisaties. 42% van de organisaties ziet momenteel een stijging. Dit komt onder andere doordat steeds meer mensen financieel in de problemen zijn gekomen en doordat de lokale hulporganisaties beter vindbaar zijn geworden waardoor meer mensen die in armoede leven zijn aangemeld en hulp krijgen. Daarnaast geeft 21% van de lokale hulporganisaties een daling aan. Door de beperkende coronamaatregelen is er minder contact met de doelgroep mogelijk, mensen hebben overheidssteun gekregen of weer werk gevonden en door de beperkende coronamaatregelen heeft de doelgroep amper mogelijkheden gehad om geld uit te geven.

Gezien de stijgende prijzen van levensonderhoud en de aanhoudende coronacrisis, is de verwachting dat de armoede in Nederland voorlopig niet minder zal worden. Met het oog op de toekomst verwacht 65% van de lokale hulporganisaties dat meer Nederlanders financiële problemen gaan ondervinden. 59% van de lokale hulporganisaties geeft aan actief op zoek te zijn naar nieuwe mensen die hulp nodig hebben. Daarentegen blijkt ook dat 5% van de lokale hulporganisaties te maken heeft met een wachtlijst om hulp te kunnen verlenen aan de mensen die het nodig hebben.

AANBEVELING

Al voor de coronacrisis leefden er ruim een miljoen mensen in armoede. Een veel bredere groep is mede door de coronacrisis financieel kwetsbaar geworden. Lokale hulporganisaties vormen een vangnet voor deze mensen. En zij staan onder druk. Aan de ene kant wordt een stijging in hulpaanvragen ervaren en aan de andere kant een daling. Er zijn meer mensen die aankloppen doordat zij in de financiële problemen zijn geraakt, maar aan de andere kant is het door de beperkende coronamaatregelen

ook moeilijker om met deze mensen in contact te komen. Bovendien kost hulp geld. De financiële positie van de lokale hulporganisaties vormt een aandachtspunt. Lokale hulporganisaties zijn nog relatief weinig online actief op het gebied van fondsenwerving. Met het oog op de aanhoudende beperkingen, kunnen zij hier wellicht winst op behalen. Het is belangrijk dat hulporganisaties die online nog niet actief zijn, bekijken hoe zij hier actief stappen in gaan zetten. Maar laten we niet vergeten dat zij er in de eerste plaats zijn voor de mens. Vaak op vrijwillige basis.

We zien dat een grote groep in Nederland financieel kwetsbaar is, maar op dit moment nog niet in beeld bij hulporganisaties. Dat maakt preventie en vroegsignalering van problemen zeer belangrijk, om te voorkomen dat problemen zich opstapelen. De meeste hulporganisaties gaan uit van bepaalde normen om te kijken wat ze kunnen doen voor hulpbehoevenden. Dat is begrijpelijk en met grote aantallen ook noodzakelijk. Daarnaast blijft het ook belangrijk om mensgericht te kijken: wat heeft iemand nodig om een menswaardig bestaan in Nederland te hebben?

We zien ook dat lokale hulporganisatie steeds verder interen op hun financiën. Dat is een zorgelijke ontwikkeling die nog versterkt wordt omdat bijna 2/3 van de lokale hulporganisaties aangeeft niet de vrijwilligers te hebben om te zorgen dat de financiën middels fondsenwerving worden versterkt. Fondsenwerven vergt wezenlijk iets anders dan bijvoorbeeld het inpakken en/of uitdelen van materialen en heel cliëntgerichte activiteiten. Maar laten we niet vergeten dat fondsenwerving noodzakelijk is.

Stichting Armoedefonds blijft zich zorgen maken om de situatie in Nederland. Zeker met het oog op de aanhoudende coronacrisis en de stijgende kosten voor levensonderhoud. We moeten állemaal onze ogen open houden voor de medemens, voor de mensen die financieel moeite hebben om rond te komen. Op een collectieve schaal dienen de lokale organisaties (financieel) bijgestaan te worden of zich financieel te ontwikkelen om ook op de lange termijn hun goede werk te kunnen blijven doen.

6. LITERATUURLIJST

Centraal Bureau voor de Statistiek (2021, 8 december). Publicatie 'Armoede en sociale uitsluiting 2021', afkomstig van www.cbs.nl.

NOS.nl (2021, 29 november). Persbericht 'Helpt van Nederlandse huishoudens financieel kwetsbaar: "Uitgaven worden onderschat"'.

ABNAMRO.com (2021, 3 november). Persbericht 'Inkomensterugval en copinggedrag van Nederlandse werkenden tijdens corona'.

NOS.nl (2021, 4 november). Persbericht 'Inflatie naar 3,4 procent, hoogste sinds april 2002'.

Rtlnieuws.nl (2021, 30 november). Persbericht 'Inflatie naar hoogste punt van de eeuw, stijgen de prijzen nog verder?'.

Financieel Dagblad (2021, 8 december). Persbericht 'Run op schuldhulp door hoge inflatie'.

Steun elkaar!

Rosmalen, december 2021

Stichting Armoedefonds

Sportlaan 18 A
5242 CR Rosmalen
Telefoon 073 - 744 01 81

Tekst- en drukfouten voorbehouden.
Citeren uit en verwijzen naar is toegestaan
met bronvermelding.